

БЕЛЕШКА О ПИСЦУ

У певању о завичајном Лесковцу *О граде мој*, Никола Цветковић, на једном месту помиње Хисар у чијој је сенци одрастао, истичући да му је *брат од исте мајке – душа одуха!* О обузетости завичајем, недвосмислено сведочи књига *Писци завичајних простора*.⁸¹¹ Још у раним гимназијским данима започео књижевно-поетску, журналистичку и публицистичку активност. Стваралачки се огледао и потврђивао у више различитих области: од књижевно-теоријске и уже поетичке, те књижевне историје, критике, есејистике, фолклористике, историје социјал-демократског покрета Србије, историје Београдског универзитета, лесковачког краја и југа Србије. Објавио је већи број путописа из Грчке, Шпаније, Источног Медитерана и сл.

Цветковић је рођен половином 1939. године, у грађанској породици Лешњак, у Лесковцу, тада малом Манчестеру. Дипломирао је на Филолошком факултету у Београду, где је и магистрирао (*Поезија и поетика Милана Дединца*, 1973) и докторирао (*Песничко стваралаштво и поетика Милоша Црњанског*, 1981). У рукопису има још једну тезу под насловом *Важнији видови поетике у раним радовима Милоша Црњанског* (1976).⁸¹²

По завршетку студија, Цветковић се враћа у завичајни Лесковац и више од деценије и по ради у Народној библиотеци „Радоје Домановић“, где је дуже време био управник. Поред осталог, у сарадњи са Ратмирком Петковићем, организовао је Завичајно одељење, отворио Научно одељење; радио на афирмацији књиге, држећи многобројна предавања о домаћим и страним писцима у новоотвореним одељењима сеоских библиотека. Уз то, оформио је Покретни књижни фонд, који је обилазио производне организације. Сарађивао је у *Библиотекару*, *Заједници библиотека*, локалној и другој штампи, пишући о културној улози и развоју библиотекарства; а суделовао је и у организовању библиотечких саветовања, семинара и одговарајућих научних скупова.⁸¹³ У ко-ауторству са Благојем Глигоријевићем објавио је романсирану биографију *Ћулавка – Борбени пут Борисава Станковића* (Лесковац, 1967).⁸¹⁴

Почетком 80-их година, уз подршку проф. др Добросава Бјелетића, прелази у Београд и ради као помоћник главног и одговорног уредника издавачке делатности НИРО „Задруга“. При том, уредио је неколико књига, од којих треба

811 Н. Цветковић, *Писци завичајних простора*, Факултет педагошких наука Универзитета у Крагујевцу, едиција Монографије, Јагодина, 2020.

812 Поменута теза постоји у рукопису, и биће вероватно публикована у облику у коме је настала.

813 Н. Цветковић, *Ратмирко Петковић - знаменити просветно-културни и библиотечки посленик (скица за портрет)*, у књизи Р. А. Петковић, *Хроника Винарца*, Лесковац, фебруар 2002, стр. 97-106; Н. Цветковић, *Културно-поетолошка и социо-политичка виђења*, Глобус М д.о.о., Београд, 2022.

814 Касније, са Глигоријевићем и књигу: *Пламени одсеви револуције – Монографија о Жики Илићу Жутот* (Слобода, Београд, 1984)

посебно поменути дело др Милана Скакуна *Југословенско-бугарски односи*⁸¹⁵ и др.

Професорску активност и студијско-педагошки рад, започео је као доцент на Приштинском универзитету, где је касније изабран и за ванредног професора. Предавао је Општу књижевност и Преглед књижевних теорија на постдипломским студијама. Као већ афирмисани писац, са неколико објављених књига,⁸¹⁶ основао је књижевни клуб. Тада је плодотворно сарађивао у приштинској периодици.⁸¹⁷ (Поједини текстови превођени су и на турски и албански језик).

На Филолошком/Филозофском факултету у Приштини, обављао је дужност продекана и то у периоду најжешћих демонстрација албанских шиптар сепаратиста (1991). Под притиском неалбанаца напустио је овај Универзитет (1993) и прешао на Учитељски факултет у Јагодини, Крагујевачког универзитета 1993/94, на коме је радио као први продекан за научно-истраживачки рад и издавачку делатност. На поменутом Универзитету био је председник Стручног већа за филозофско-филолошке, педагошке, психолошке и социолошке науке 1997, где је остао до пензионисања.

Осим тога, радио је и на Филозофском факултету Универзитета у Нишу, потом на Филолошком/Филозофском факултету у Приштини, са привременим седиштем у Косовској Митровици, на Факултету хуманистичких наука у Новом Пазару, Бања Лука колеџу у Бањалуци и Факултету за културу и медије у Београду (укупно на шест универзитета). На поменутиим Факултетима предавао је: Стилистику, Реторику, Историју новинарства, Креативно писање, читање и интерпретација, језик савременог пословног комуницирања (за који је написао и скрипту) и Теорију и поетику уметничког стваралаштва; а на постдипломским студијама Културна политика и Преглед књижевних теорија. Поседује најобимнију библиографију на Крагујевачком универзитету која броји више од 700 јединица.

Према првој објављеној песми (*Све је љубав*, 1956), касније је насловио збирку стихова; а доскора је штампао 42 књиге, од којих се неке односе на Косово и Метохију (*Косовијада* 1997; *Сонети о Косову* 2018; *Косово српски завет (Писци Косова и Метохије)* 2021). Потом неколико збирки интимистичке лирике: *Љиљани у цвату* (2000); *Биље од замаме* (2000); *Свадебно завенчање - Путешествена поема* (2019).⁸¹⁸

Више деценија стваралачки учествује на стручним научним скуповима сла-
виста, историчара, лингвиста, фолклориста, библиотекара, социолога, те науч-

815 НИРО „Задруга“, Београд, 1984.

816 Збирка песама *Све је љубав* (Књижевни клуб „Глубочица“, Лесковац, 1979) и др.

817 Проф. др Зоран Јевтовић, *Списатељско-публицистичка активност Николе Цветковића почетком деведесетих година у Приштини*, у књизи Н. Цветковића, *Косово – српски завет* (Писци Косова и Метохије), Бесједа, Ars Libri, Бања Лука – Београд, 2021.

818 Припремљени су и дигитализовани рукописи: *Антипесме*, *Лирско ђаковање*, *Бруцошко раздање*, *Стиховано растковање*, *Љубавни насап - вражји расап*, *Рујаво зрење* и др.

ним конференцијама (*Развој астрономије код Срба*, од треће до једанаесте), симпозијумима и сл. Доминирају прилози из поетичке проблематике и науке о књижевности и језику, теорије, фолклористике (*Стилско-изражајне одлике народних песама ослободилачког рата I, II, III*), културологије (*Културно-поетолошка и социо-политичка виђења*, 2022); а организује и научне скупове о песничком стваралаштву (Гордана Брајовић), Поетици игре и др.

Дуже време бавио се културно-просветним активностима (у Културно просветној заједници Среза и Општине Лесковац) и библиотекарством (Библиотека „Радоје Домановић“, Лесковац). Кратко је деловао у издаваштву (НИРО – „Задруга“, Београд, 1984); и у Заводу за уџбенике и наставна средства, као стручни и присни сарадник проф. др Добросава Бјелетића (1995-2001), коауторски, у више социо-политичких и културно-антрополошких прилога.⁸¹⁹

После докторирања (1981) показало се да у родном Лесковцу нема места за његово креативно ангажовање, па уз помоћ пријатеља и коаутора Бјелетића, прелази у Београд (1983/84) и ради као помоћник главног уредника у издавачком предузећу НИРО – „Задруга“. У том периоду је публикована и врло корисна и подстицајна књига Драгише Витошевића *Дародавци из прикрајка*, коју је касније чешће цитирао; а штампана је и врло провокативна књига о Косову и Метохији аутора Мухамеда Кешетовића, која је указивала на драматичне сепаратистичке активности албанске популације.

Конкурисање на Филозофском факултету у Приштини, за предмет Општа књижевност, лепо је прихваћено, па је Цветковић изабран за доцента. Читаву деценију био је у сталном радном односу на Приштинском универзитету и касније у почетним годинама новог миленијума. Ангажовано и непосредно је суделовао у јавном, културном, политичком, научно-студијском и публицистичком животу, о чему сведочи Цветковићева биографија из тог периода. На поменутом Факултету, у оквиру ваннаставних активности, организовао је књижевни клуб, који је учествовао у одговарајућим књижевно-поетским манифестацијама. Поједини чланови Клуба касније су објавили по неколико књига (др Миле Пенков, др Миодраг Петровић). Године 1991. изабран је за продекана на преименованом Филолошком факултету.

Пред семестрални распуст 1993. године, тадашњи декан му је узео кључеве од службеног стана, што је проф. Цветковића дубоко повредило, па је одлучио да напусти Приштину и уз подршку проф. др Веселина Илића, прешао на тек основани Учитељски факултет у Јагодини, у звању редовног професора и продекана за научно истраживачки рад; где је у првом семестру предавао нешто из лингво-стилистика, а потом Српски језик и књижевност, Књижевност за децу (*Тумачење књижевности за децу* – Методичко-наставни аспекти I и II), Преглед књижевних теорија и Тумачење књижевности и интерпретацију на постдипломским студијама.

Попут јавног рада и деловања у Приштини, сада са више искуства и предузимљивости, свестрано се ангажовао у културно-стваралачком животу Јагодине,

819 Н. Цветковић, *Културно-поетолошка и социо-политичка виђења*, Глобус М, Београд, 2022.

Студентско-дечјег позоришта *Станиславски*, које је водио Синиша Цветковић, те у одржавању књижевно-поетских и музичких вечери, широм Поморавља. Подржан од декана и уз помоћ директора поменутог позоришта, Цветковић је основао Књижевни клуб студената који је плодотворно ширио своју активност далеко ван подручја Поморавља.⁸²⁰ Тако студенти оно што су теоријски сазнавали током наставе практично су проверавали и осмишљавали на радним састанцима Књижевног клуба, где су прочитавани и критички проверавани новонастали текстови студената, кроз дискусију и динамичну расправу.

Пошто је на скоро сваком факултету, на коме је био ангажован, формирао књижевне клубове, у једном моменту, у сарадњи са младим и даровитим писцима, објавио је *Алманах младих Књижевног клуба Факултета за културу и медије*,⁸²¹ у коме су, поред уводне студије о надахнутом књижевном стваралаштву младих, уз списатељска остварења, објављене и кратке биографије аутора и студије о стваралачком деловању књижевних клубова, те о *Мегатрендеру*, о научној конференцији *Развој астрономије код Срба VI*, као и прилог о интересовању професора, асистената, сарадника и студената, за поменуту Конференцију

По престанку рада на поменутом факултету, Цветковић посвећује већу пажњу свом књижевном и студијском раду. Пише о модерним кретањима и преламањима у уметности и култури: о неоавангарди, сигнализму Мирољуба Тодоровића, постмодерним стремљењима, савременим песничким појавама и др. Плодотворно сарађује са Миланом С. Димитријевићем у *Зборнику „Развој астрономије код Срба“*; интензивније ради на врло обимној монографији *Астроном-песник-друмовник Милан С. Димитријевић* од близу 1.000 страна;⁸²² те о његовим и Сергијевим новим остварењима, постхумно публикованим (*Записи о Сергију Димитријевићу II*, 2016). Цветковић посебно истражује космичку симболику у поезији али и врло богату иконографију на особеним и изузетним нумизматичким примерцима из највеће приватне збирке српског средњовековног новца С. Димитријевића, о чему је понајпре надахнуто писао Милан.

У међувремену, публиковао је обимну књигу *Писци завичајних простора* у издању Факултета педагошких наука Универзитета у Крагујевцу (2020), где захвата поглавља *Песнике јужног поднебља*, *Нишвил* и *небо топлічке Божурне*, *Поморавске виднине* и др.

Потом је уследила књига *Уметничке боје неба* (2021) са циљем да буде историјско-документарно сведочанство о развојним токовима културно-стваралачког, ликовног, сценско-визуелног, музичког, уметничко-филмског живота и деловања у родном граду Лесковцу и нешто шире.

820 *Књижевни клуб Учитељског факултета Јагодина* – избор стихова Н. Цветковић, у књизи *Писци завичајних простора*, Јагодина, 2020, стр. 287-290; *Гороцвет*, књижевни часопис за младе, пролеће-лето 1998, год. XXV, бр. 47, 48, 49, стр. 16-51.

821 Приредио и предговор написао Н. Цветковић, Београд, 2021.

822 Н. Цветковић, *Астроном-песник-друмовник Милан С. Димитријевић*, Публикација Астрономског друштва „Руђер Бошковић“, Св. XIV, Београд,

Убрзо је објављено дело *Књижевно-критички фрагменти* (2021). Ова књига, која је настајала од студентских дана до наше савремености, има амбицију и намеру да скрене пажњу и укратко информише заинтересоване о одређеним књижевним појавама и личностима. Поједини од прилога из ове књиге, који се односе на поезију и прозу, били су самополазна основа за даља истраживања и темељнија проучавања.

Цветковић је написао и две књиге путописа: *Недописане путописне писа- није* су у штампи и доносе прилоге из: Грчке, Шпаније, са Источног Медитера- на, Балтика, Русије и др. Аутор ове књиге и велепутник Милан С. Димитрије- вић, као присни сарадници и сапутници, обишли су заполарје (Харстад) и по- највећи број норвешких фјордова, који су били врло инспиративни. Одушевље- ни поларним сунцем и величанским белим ноћима, проживљаваним најпре у Санкт Петербургу, а потом и у Норвешкој, успостављали су међу њима ствара- лачко поређење, вазносили су њихов доживљај до усхићења, што је све нашло места у путопису *Норвешки фјордови*.

Скраћени, прилагођени и делимично редиговани део прве верзије овог пу- тописа Цветковић је објавио под насловом *Путешественим стопама Сергија и Наде по арктичком делу Скандинавије, са братом Миланом (Фрагменти и скице записа)*, уз осврт на *Путописно-репортерске записе Сергија Димитрије- вића*.⁸²³

Неколико година (2012-2017) Цветковић ради на обимном роману о *Личној историји једне љубави*, али се бави и студијским радом, пише о Добрици Ћо- сићу, Данилу Кишу, Србољубу Митићу, Бошку Петровићу, научнику Михајлу Пупину и другим знаменитим писцима.

Додајмо овде, како између појединих студијских и научно-стручних при- лога и Цветковићевих поетских и путописних остварења постоји извесна ства- ралачка и мотивска веза и кореспонденција. То је веома видно у студијама о *Сеобама, чарнојевићству* и награђеном циклусу *Чарнојевићи*; слично је и са научним прилозима о Његошу и Црњанском и певања под насловом *Његош види*.

На Универзитету у Крагујевцу, Педагошки факултету у Јагодини, 1. јуна 2007. године, одржан је научно-стручни скуп *Стваралаштво Николе Цвет- ковића*. Организатори скупа били су: поменути Педагошки факултет, потом Факултет за културу и медије из Београда, Бањалука колеџ, дечије позориште *Станиславски* и Књижевна радионица *Владимир Крисић* из Београда.

Неколико деценија је члан Удружења књижевника Србије.

Љубиша Цветковић

2015.

823 Сергије Димитријевић, *Писма из Холандије*, Приредили Милан С. Димитријевић и Никола Цветковић, Народни музеј, Лесковац, 2007, стр. 140-223.